

Реєстрація зброї в Україні: проблеми та шляхи вирішення

Кудінов С. С.¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.07.2024	Право	342.95

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13786564>

Анотація. Статтю присвячено питанням нормативно-правового регулювання інституту реєстрації зброї в Україні. Наголошено на актуальності проблеми протидії незаконному обігу зброї в Україні та світі.

Описано сучасні суспільно-політичний стан та умови які впливають на обіг зброї в нашій країні, а також міжнародні практики протидії незаконному обігу зброї.

На підставі аналізу чинного законодавства та праць попередників охарактеризовано підходи до розуміння процесу державної реєстрації, як правового інституту, розкрито сучасний стан нормативно-правового регулювання реєстрації зброї в Україні. Проаналізовано положення міжнародних нормативних актів та практики, щодо створення систем реєстрації зброї, що дало можливість виокремити різницю у формуванні таких підходів. Зокрема, це стосується законодавчого регулювання питань обігу зброї, зокрема її реєстрації та маркування. Наголошено важливості створення в Україні системи маркування зброї відповідно до стандартів ЄС, що надасть можливість підвищити ефективність системи протидії незаконному обігу зброї.

За результатами наукового пошуку акцентовано увагу на необхідності прийняття окремого закону щодо регламентації обігу зброї та її реєстрації; надано визначення терміну реєстрація зброї відповідно до чинного законодавства, визначено її одним з найбільш сучасних і ефективних засобів протидії злочинності у цій сфері, наголошено на необхідності подальшої гармонізації чинного законодавства з міжнародними нормативно-правовими актами.

Визначено необхідність подальших наукових досліджень питань правового статусу органів, що залучені до процесу надання дозволів на придбання зброї, її реєстрації та перевірки дотримання вимог законодавства у цій сфері, подальшої гармонізації чинного законодавства з вимогами міжнародно-правових актів, в тому числі щодо змісту і порядку заповнення реєстрів, що пов'язані з обігом зброї в Україні тощо.

Ключові слова: зброя, реєстрація, реєстрація зброї, нормативно-правове регулювання, протидія незаконному обігу зброї, гармонізація законодавства.

¹доктор юридичних наук, професор ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України»; ГО«Safe Ukraine 2030» (ORCID: 0000-0002-0582-1030)

Registration of weapons in Ukraine: problems and solutions

Annotation. The article is devoted to issues of normative and legal regulation of the institute of weapons registration in Ukraine. The relevance of the problem of combating illegal arms trafficking in Ukraine and the world is emphasized.

The current socio-political situation and conditions affecting the circulation of arms in our country are described, as well as international practices of countering the illegal circulation of arms.

Based on the analysis of the current legislation and the works of predecessors, the approaches to understanding the process of state registration as a legal institution are characterized, and the current state of regulatory and legal regulation of weapon registration in Ukraine is disclosed. The provisions of international normative acts and practices regarding the creation of weapon registration systems were analyzed, which made it possible to distinguish the difference in the formation of such approaches. In particular, this concerns the legislative regulation of arms circulation issues, including their registration and marking. The importance of creating a weapon marking system in Ukraine in accordance with EU standards was emphasized, which will provide an opportunity to increase the effectiveness of the system against illegal arms trafficking.

According to the results of the scientific search, attention was focused on the need to adopt a separate law on the regulation of the circulation of weapons and their registration; the definition of the term weapon registration in accordance with the current legislation is provided, it is defined as one of the most modern and effective means of combating crime in this area, the need for further harmonization of the current legislation with international legal acts is emphasized.

The need for further scientific research into the issues of the legal status of bodies involved in the process of granting permits for the purchase of weapons, their registration and verification of compliance with the requirements of legislation in this area, further harmonization of current legislation with the requirements of international legal acts, including the content and procedure of filling in, has been identified registers related to arms circulation in Ukraine, etc.

Key words: weapons, registration, weapons registration, legal regulation, combating illegal arms trafficking, harmonization of legislation.

Вступ

Актуальність проблеми. Результати Глобального дослідження незаконного обігу вогнепальної зброї, здійсненого фахівцями Управління ООН з наркотиків та злочинності свідчить, що незаконний обіг вогнепальної зброї суттєво впливає на ситуацію в усіх частинах світу. Це дуже серйозна проблема з огляду на безпеку громадян, а також центральна проблема для правоохоронних органів, зокрема в контексті заходів, які вони здійснюють [2, с. 7].

Одним з ефективних засобів протидії незаконному обігу зброї і контролю над нею є система її реєстрації. Саме за допомогою цього інструменту можливим є ідентифікація зброї, виявлення такої, що перебуває в незаконному обігу, встановлення осіб причетних до цієї діяльності, каналів переміщення тощо.

Особливої актуальності це питання набуває в умовах великої кількості зброї, що надходить на територію України під час відсічі агресії РФ (надходить як допомога, втрачається, набувається під час воєнних дій та після них), а також у світлі європейського розвитку нашої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню окремих питань реєстрації у своїх роботах приділили увагу П.О. Гезь, С.М. Гусаров, М.П. Гурковський, В.І. Марков, Т.В. Мехтієва, С.С. Овчарук, С.О. Слободянюк, В.В. Степаненко, О.Г. Юшкевич та інші.

Питання обігу зброї, його нормативного правового регулювання, права на володіння та її застосування, були предметом наукових розвідок багатьох вчених, серед них В.В. Арешонкова, Д.Ю. Гамова, С.В. Діденка, О.Ю. Дрозда, Ю.П. Жванка, М.Л. Комісарова, О.О. Колосова, О.О. Косиці, С.О. Кузніченка, Д.В. Ревякіна, О.С. Соколова, Т.А. Шумейко та інших.

У той же час слід констатувати, що на сьогодні, Україна не має законодавчого акту, що регламентує обіг зброї, її нормативна база не повною мірою відповідає вимогам сьогодення. Зокрема військова агресія РФ, положення законодавства ЄС в частині реєстрації зброї обумовлюють актуальність і необхідність наукових пошуків у напрямі удосконалення чинного законодавства, що регламентує реєстрацію зброї в Україні.

Мета дослідження. Характеристика стану нормативно-правового регулювання реєстрації зброї в Україні та визначення та шляхів його удосконалення.

Слід погодитися з представниками Global Initiative Against Transnational Organized Crime, які вказують на те, що регулювання легального доступу до зброї в Україні підзаконними актами (актами МВС), а не законами – є аномалією [3, с. 27].

Не зважаючи на дискусії щодо законодавчого унормування обігу зброї в Україні, які ведуться вже більше 30 років серед практиків, науковців, народних депутатів, урядовців, наша країна продовжує залишатися єдиною країною Європи, яка не має закону, що регламентує обіг та реєстрацію зброї.

Це питання не втрачає своєї актуальності всі роки незалежності нашої держави, у той же час сучасний етап розвитку українського державотворення має свої особливості, які також впливають на специфіку правового регулювання у цій сфері. Зокрема, до сучасних факторів, які необхідно враховувати при нормативно-правовому регулюванні у цій сфері слід віднести:

- збройну агресію РФ проти України;
- наявність в країні великої кількості зброї (легальної та нелегальної зброї);
- залучення великої кількості населення до відсічі агресії, а відповідно, наявність в них навичок поводження зі зброєю;
- необхідність гармонізації законодавства у зв'язку прагненням України стати членом ЄС;
- існування ринку нелегальної зброї, що забезпечує потреби злочинців;
- наявність в країні великої кількості недержавних структур, що надають охоронні послуги, у тому числі на об'єктах критичної інфраструктури;
- потреби самих українців мати зброю та їх готовність до володіння нею.

Військові дії на території країни видача зброї населенню, надання допомоги іноземних партнерів мають наслідками об'єктивне збільшення кількості зброї на території нашої держави.

У свою чергу зазначена ситуація обумовлює необхідність удосконалення правової регламентації обігу зброї, зокрема її державної реєстрації.

Безумовно позитивним кроком в цьому напрямі є створення Єдиного реєстру зброї в Україні [4], разом з тим такий підхід до нормативно-правового регулювання не є досконалим.

Так, на жаль чинне законодавство не містить визначення цього терміну, у той час, як більшість нормативно-правових актів у сфері обігу зброї ведуть мову про зареєстровану та не зареєстровану зброю, необхідність її реєстрації, протидію обігу не зареєстрованої зброї тощо.

Термін «реєстрація» походить від пізньолатинського «registration» - внесення до списку, переліку [1, с. 788].

У наш час процедури державної реєстрації застосовуються в різних сферах життя суспільства і мають велике значення як для захисту прав і свобод людини і громадянина так і для забезпечення безпеки самої держави. Зокрема, це Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, Єдиний державний реєстр судових рішень, Єдиний державний реєстр нормативних актів, Державний реєстр фізичних осіб, Єдиний державний реєстр виборців і Єдина електронна інформаційна система «Вибори» та багато інших.

Аналіз наукових підходів у визначанні державної реєстрації дозволив виокремити широке і вузьке (юридичне) значення державної реєстрації. У широкому значенні реєстрація полягає у цілеспрямованій діяльності щодо внесення відомостей про об'єкт, який підлягає реєстрації, у офіційні документи, реєстри. У вузькому значенні реєстрація є юридичним актом визнання законним та юридично значимим об'єкт реєстрації (інформацію, відомості, речі матеріального світу тощо) [6, с. 76, 81]. У свою чергу Т.В. Мехтієва визначила складові реєстрації, до яких віднесла: суб'єкти реєстрації; об'єкти реєстрації; канали надходження інформації; юридична відповідальність за невиконання реєстраційних вимог [7, с. 37].

Конкретне наповнення реєстру та значення інформації, що в ньому накопичується і обробляється, визначається відповідним положенням про такий реєстр.

Що стосується реєстрації зброї в Україні, то відповідно до п.7 Положення про єдиний реєстр зброї внесенню до нього підлягають:

інформація про предмети (у тому числі про їх технічний стан і відстріл) та вибухові матеріали, їх фотографії, а також електронні копії (фотокопії) документів, виданих органами з оцінки відповідності МВС або Експертною службою Міністерства внутрішніх справ України;

- відомості про зміни до предметів, здійснені у процесі переробки або ремонту (у тому числі електронні копії (фотокопії) документів, які утворюються під час таких дій);
- інформація про фізичних та юридичних осіб, що надається ними в установленому законодавством порядку (у тому числі унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі щодо фізичних осіб (за наявності));
- інформація про місця зберігання предметів та вибухових матеріалів;
- документи (у тому числі електронні копії паперових документів), що надаються фізичними та юридичними особами, з питань, пов'язаних з обігом предметів та поводженням із вибуховими матеріалами;
- рішення та інші документи (у тому числі їх електронні копії), прийняті (видані) уповноваженими особами суб'єктів ЄРЗ, пов'язані з обігом предметів та вибухових матеріалів;
- відомості про факти викрадень і втрат предметів та вибухових матеріалів (у тому числі електронні копії, фотокопії документів, які утворюються під час таких дій) [9]. При цьому, обов'язковими структурними елементами інформаційного об'єкта «предмет» в зазначеному реєстрі є ідентифікаційні ознаки та класифікаційні ознаки. В свою чергу, під ідентифікаційними ознаками розуміються серія, номер, рік випуску предметів та інші характеристики, визначені національними або галузевими стандартами; а під класифікаційними - найменування, вид, відомості про виробника, марка, модель, відомості про конструкцію предметів та вибухових матеріалів (найменування виробника, країна або місце виготовлення, номер партії, загальна довжина, довжина стволів, їх тип та калібр, розмір патронника, спосіб виготовлення, використання матеріалів, довжина клинка, вага та інші характеристики, визначені національними або галузевими стандартами) [9].

У той же час, дослідники вказують на доцільність імплементації в Україні досвіду, щодо створення окремих реєстрів власників зброї, осіб, яким заборонено бути власниками зброї, державної реєстрації зброярів і брокерів тощо [17].

Аналіз чинної нормативно-правової бази в Україні дозволяє зробити висновок, що процедура реєстрації зброї є загальновідомою і включає в себе декілька елементів, по-перше це надання ідентифікаційних ознак зброї під час її виробництва або продажу, по-друге це фіксація факту набуття права власності (придбання, спадкування та ін.), по-третє внесення відомостей про володільця зброї до відповідних державних реєстрів (в Україні це єдиний реєстр зброї) в тому числі щодо зміни власника або статусу зброї (наприклад переведення з бойової у навчальну).

Фахівці ООН відмічають, що країна-виробник зброї часто не пов'язана з незаконним потоком, у зв'язку із чим потребують посилення, зусилля, спрямовані на запобігання, відстеження та перехоплення незаконних потоків контрабанди вогнепальної зброї, зокрема на кордонах і під час передання [2]. Саме тому міжнародні нормативно-правові акти, у сфері протидії незаконному обігу зброї акцентують увагу на унормуванні процедур її реєстрації. Так Директива ЄС від 24 березня 2021 року № 2021/555, визначає, що країни ЄС зобов'язані забезпечити створення та підтримання комп'ютеризованої системи зберігання даних, як централізованої так і децентралізованої. Така система повинна реєструвати всю інформацію, яка необхідна для відстеження та ідентифікації вогнепальної зброї:

- 1) тип, марка, модель, калібр і серійний номер кожної вогнепальної зброї, а також маркування, нанесене на його корпус або ствольну коробку в якості унікального маркування, що служить унікальним ідентифікатором кожної одиниці зброї;
- 2) серійний номер або унікальне маркування, нанесені на основні елементи, якщо воно відрізняється від маркування на рамці або ствольній коробці кожного екземпляра зброї;
- 3) назви та адреси постачальників або осіб, що купують або володіють вогнепальною зброєю, разом з відповідною датою або датами;
- 4) будь-які переобладнання або модифікації вогнепальної зброї, що можуть призвести до зміни його категорії або під категорії, включаючи його сертифіковану деактивацію або знищення та відповідну дату або дати [12].

При цьому міжнародна практика і законодавство особливе значення в цьому процесі відводять питанням маркування. Так, вищезазначена Директива визначає, що для того щоб підвищити спостереження за усією зброєю і її основними елементами, а також облегшити її вільне переміщення, уся вогнепальна зброя і її основні елементи повинні бути марковані чітким, постійним та унікальним маркуванням та зареєстровані в відповідних державних системах [12]. Так, Закон Німеччини «Про зброю» містить статтю 24, яка регулює питання обов'язкового маркування зброї [11].

Міжнародний досвід свідчить, що для того, аби запобігати незаконному обігу особливий акцент слід ставити, в тому числі на покращенні механізмів та посиленні спроможностей внутрішнього і транснаціонального відстеження вогнепальної зброї. Інтегровані та цілісні механізми збору даних і використання стандартизованих шаблонів та інструментів можуть допомогти покращити ситуацію [2].

У той же час, як чинне законодавство так і положення законопроектів щодо обігу зброї, зокрема 5708 не відповідають вимогам Протоколу проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, затвердженого Резолюцією 55/255 Генеральної Асамблеї від 31 травня 2001 року, Директиви ЄС від 24 березня 2021 року № 2021/555, Директиви ЄС «Про контроль за придбанням зброї та володінням нею» від 18 червня 1991 року (19/477/ЄЕС), Директиви Комісії ЄС 2019/68 від 16 січня 2019 року «Про встановлення технічних специфікацій для маркування вогнепальної зброї та її основних частин згідно

з Директивою Ради 91/477/ЄЕС» Імплементативної Директиви від 16 січня 2019 року № 2019/68 «Про встановлення технічних специфікацій для маркування вогнепальної зброї та основних частин згідно з Директивою Ради 91/477/ЄЕС про контроль за придбанням зброї та володіння нею» в частині законодавчого запровадження загальнодержавного Стандарту маркування зброї в Україні. На цьому наголошують як науковці так і експерти Верховної ради України [5, 12, 13, 18]

І в першу чергу мова йде саме про те, що Україна не має закону, який визначав би порядок і правила маркування зброї, як і порядок її державної реєстрації.

На думку експертів підлягає перегляду і підхід, за якого дозволи на придбання зброї в Україні, її реєстрацію, перевірку правил дотримання вимог дозвільної системи здійснюється одними й тими ж органом – Міністерством внутрішніх справ [15], що характерно для Європейських країн. Так, в Німеччині питання надання дозволів на придбання зброї віднесено до компетенції місцевих органів державної влади, тобто, вся діяльність, пов'язана з дозволами та реєстрацією зброї, здійснюється лише там. Поліція до видачі або реєстрації зброї не має жодного відношення [8].

Цієї точки зору дотримуються і дослідники питань регулювання обігу зброї в Україні, вказуючи на доцільність створення поза системою МВС України державного органу, предмет відання якого зводитиметься до державного контролю та нагляду у сфері обігу зброї [17, с. 25]

Завершуючи розгляд питань нормативного правового регулювання обігу зброї, необхідним є відмітити, що ключеві значення для унормування системи державної реєстрації зброї, буде мати законодавче рішення про надання права громадянам України набувати права власності, щонайменше на короткоствольну вогнепальну зброю. Сьогодні Україна переживає унікальний період свого державотворення, в полум'ї війни зароджується нова нація, створюються нові пріоритети, правові засади подальшого зміцнення нашої держави та її розвитку. Одними з засадничих підходів, завдяки яким вдалося зупинити агресора в 2022 році були взаємна довіра влади та суспільства, об'єднання зусиль задля перемоги. Саме в таких умовах в нашій країні приймалися рішення про видачу громадянам зброї для відсічі ворога, захисту Батьківщини, міста, селища, домівки, які було закріплено у Законі України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» [10].

Крім того, у населення є певна частина вогнепальної зброї, залишеної окупантами під час відступу з тимчасово захоплених територій, а також зброя, що незаконно потрапляє в обіг із зони бойових дій. Така зброя може достатньо довго триматися «на консервації», а також потрапляти до рук злочинців та використовуватися у протиправних цілях. У таких умовах легалізація обороту зброї в країні стає необхідною і забезпечить, по-перше, легітимність поведінки осіб, які мають у користуванні зброю та виконують умови, передбачені умовами її легалізації, а по-друге, рівні умови для осіб, що мають зброю і намір її застосування в злочинних цілях, та осіб, які прагнуть забезпечити особисту безпеку та безпеку приватної власності [14].

На нашу думку, найбільш об'єктивна оцінка цієї ситуації лунала від людини, яка відповідала саме за боротьбу з незаконним обігом зброї в Україні – Міністра внутрішніх справ України Дениса Монастирського, який в інтерв'ю Bloomberg News у червні 2022 року заявив, що тисячі одиниць вогнепальної зброї, що були розподілені урядом для оборони країни, є доказом того, що українці вміють поводитися зі зброєю. Саме тому, можна дозволити купувати та зберігати вдома вогнепальну зброю (пістолети). Також, на думку Д. Монастирського, післявоєнний заклик «здати зброю» буде не почутий населенням, оскільки більшість українців будуть все ще почувати себе у небезпеці [19].

Крім того, слова міністра були підтвердженні і результатами опитування, зокрема Михайло Федоров, презентуючи результати наймасовішого опитування в застосунку «Дія», зазначив, що 59% українців вважають, що громадяни, які відповідають вимогам

закону, можуть мати пістолет та вільно носити його з собою у громадських місцях, і лише 22% виступають проти цього [16].

Слід зазначити, що міжнародна практика післявоєнного буття характеризується підвищенням росту злочинності. Саме тому позбавлення населення засобів самозахисту, зокрема зброї, є не справедливим. У той час, як юридична відкритість до «ручної» вогнепальної зброї буде превентивним засобом, у країні наповненій зброєю [19].

Висновки

У сучасних умовах, прийняття законодавчого акту, що буде регламентувати обіг зброї є нагальним і важливим питанням для українського суспільства. Надання дозволу на придбання та володіння вогнепальною зброєю цивільному населенню є з одного боку визнанням державою заслуг наших співгромадян у захисті своєї країни, їх готовності до володіння нею як загальновизнаним у світі засобом самозахисту, з іншого засобом зменшення кількості незареєстрованої зброї (легалізація зброї призведе до збільшення людей, що захочуть офіційно зареєструвати зброю) – а відповідно засобом протидії її незаконного обігу.

Реєстрація зброї – це діяльність уповноважених осіб (на сьогодні працівників МВС України), щодо фіксації (в тому числі за допомогою фотозйомки) та внесення відомостей про зброю та події що з нею відбуваються (ідентифікаційні ознаки, технічний стан, відстріл, дозвільні документи, відомості про зміни у процесі придбання, переробки або ремонту, інформація про фізичних та юридичних осіб, яким належить або використовується зброя, інформація про місця зберігання, відомості про факт викрадення та втрат) до Єдиного реєстру зброї, а також зберігання та обробка такої інформації.

Важливе значення для існування інституту реєстрації зброї має законодавче визначення та створення в Україні системи маркування зброї відповідно до міжнародних стандартів.

Список використаних джерел

1. Великий енциклопедичний юридичний словник. А - Я [Текст] / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. - 2-е вид., переробл. і допов. - К. : Юридична думка, 2012. – 1017 с.
2. Глобальне дослідження незаконного обігу вогнепальної зброї. 2020. URL: https://www.unodc.org/documents/firearms-protocol/2021/Global_Study_Compedium_UKR.pdf (дата звернення 01.06.2024)
3. Галеотті М., Арутюнян А. Мир і розповсюдження зброї. Російсько-українська війна і нелегальна торгівля зброєю. Дослідження Global Initiative Against Transnational Organized Crime. Geneva, 38 с. URL: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2023/03/Mark-Galeotti-Anna-Arutunyan-Peace-and-proliferation-The-Russo-Ukrainian-war-and-the-illegal-arms-trade-UKRAINIAN-March-2023.pdf> (дата звернення 01.06.2024)
4. Єдиний реєстр зброї. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/ministry/projekti-mvs/informatizaciya-sistemi-mvs-ukrayini/jedinii-rejestr-zbroyi-ukrayini> (дата звернення 01.06.2024)
5. Імплементативна директива комісії (ЄС) 2019/68 від 16.01.2019 про встановлення технічних специфікацій для маркування вогнепальної зброї та її основних частин згідно з Директивою Ради 91/477/ЄЕС про контроль за придбанням зброї та володінням нею. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_017-19#Text (дата звернення 01.06.2024)
6. Луніна О.С. Конфліктність державної реєстрації як умова виникнення публічно-правового спору. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Право». 2022.

- № 1 (4). С. 73-81 URL: <https://law.duan.edu.ua/images/PDF/2022/1/9.pdf> (дата звернення 01.06.2024)
7. Мехтієва Т.В. Реєстраційне право: навчальний посібник. Київ: Дакор, 2011. 312 с.
8. Особливості придбання і володіння зброєю в Німеччині. URL: https://zbroya.info/uk/blog/6605_osoblivosti-pridbannia-i-volodinnia-zbroieiu-v-nimechchini/ (дата звернення 01.06.2024)
9. Положення про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10.01.2022 № 2, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26.01.2022 № 90/37426. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0090-22?find=1&text=%D1%80%D0%B5%D1%94%D1%81%D1%82%D1%80#Text> (дата звернення 01.06.2024)
10. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України : Закон України від 03.03.2022 № 2114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text> (дата звернення 01.06.2024)
11. Про зброю : Закон Німеччини від 11.10.2022 , внесено зміни статтею 228, розпорядження від 19.06.2020. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/waffg_2002/ (дата звернення 01.06.2024)
12. Про контроль за придбанням та володінням зброєю (кодифікація) : Директива (ЄС) 2021/555 Європейського Парламенту та Ради від 24.03.2021 № 32021L0555. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2021/555/oj> (дата звернення 01.06.2024)
13. Про право на цивільну вогнепальну зброю : проект Закону від 25.06.2021 № 5708. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190> (дата звернення 01.06.2024)
14. Рядінська В., Седнев Ю. Система захисту приватної власності від протиправних посягань в Україні: пережитки минулого та напрями розвитку // URL: <https://pravo.ua/systemy-zakhystu-pryvatnoi-vlasnosti-vid-protypravnykh-posiahan-v-ukraini-perezhytky-mynuloho-ta-napriamy-rozvytku/> (дата звернення 01.06.2024)
15. Учайкін Г. Єдиний реєстр зброї: чим небезпечна монополія МВС. URL: <https://uavz.org/edyniy-reestr-zbroi-chym-nebezpechna-monopoliya-mvs/> (дата звернення 01.06.2024)
16. Федоров М. Ставлення до володіння зброєю в Україні: результати опитування користувачів в «Дії». URL: <https://t.me/zedigital/2058> (дата звернення 01.06.2024)
17. Шумейко Т.А. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні : реферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук : 12.00.07. Київ, 2022. 34 с. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/4_2021/13.pdf (дата звернення 01.06.2024)
18. Шумейко Т.А. Перспективи правового регулювання цивільного обігу вогнепальної зброї в Україні в контексті директиви Європейського Парламенту і Ради № 91/477/ЄЕС. Вчені записки Таврійського національного університету імені ВІ Вернадського. Том 32 (71). № 4. 2021 С. 63-68. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/4_2021/13.pdf (дата звернення 01.06.2024)
19. Ukrainians should own more guns after war ends, law chief says. Bloomberg. 21.06.2022. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/ukraine-gun-laws-top-official-calls-for-looser-restrictions-after-war> (дата звернення 01.06.2024)